

Dětský domov Pardubice
... úsměv dětí, co je více?

Minimální preventivní program Dětského domova Pardubice

školní rok 2022/2023

platný od 1.9.2022

Dětský domov Pardubice
příspěvková organizace zřízená krajem
Bílé předměstí
Ke Tvrzi 235
530 03 Pardubice

telefon: 466 611 470, tel., fax: 466 611 417
e-mail: detskydomov.pardubice@quick.cz
ID datové schránky: mknwwp8
č. účtu: 42235561/0100

OBSAH

1. Úvod
2. Přehled vybraných platných předpisů pro oblast prevence RFCH
3. Charakteristika zařízení
4. Potřebnost minimálního preventivního programu
5. Cíle minimálního preventivního programu
6. Plnění programu, konkrétní aktivity, činnosti v domově
7. Způsob realizace opatření při výskytu rizikového chování v dětském domově
8. Kontakt s jinými organizacemi
9. Závěr

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Program proti šikanování

Příloha B: Doporučené aktivity v jednotlivých měsících

Příloha C: Materiály pro potřeby dětí i pedagogických pracovníků

Příloha D: Vysvětlení některých pojmů z oblasti RCH a současné trendy v této oblasti

1. ÚVOD

Úkolem minimálního preventivního programu je poskytnout dětem, rodičům a pracovníkům dětského domova informace v oblasti prevence rizikových projevů chování, vést děti k osvojování základních kompetencí v oblasti zdraví, zdravého životního stylu a rozvíjet u nich dovednosti, které vedou k snížení pravděpodobnosti styku či minimalizaci důsledků a dalšího styku všech druhů rizikového chování a trestní činnosti (prekriminalita či juvenilní delikvence).

Minimální preventivní program vychází z Metodického doporučení k primární prevenci chování dětí a mládeže č.j.: 21291/2010-28. Při jeho tvorbě byla brána na zřetel také Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky na období 2019-2027.

2. PŘEHLED VYBRANÝCH PLATNÝCH PŘEDPISŮ PRO OBLAST PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Legislativní předpisy

Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon>
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich-1>
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-109-2002-sb-o-vykonu-ustavni-vychovy-nebo-ochranne>
- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-65>
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Vyhlášky k vybraným zákonům

- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaske-ke-skolskemu-zakonu>
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaske-ke-skolskemu-zakonu>

- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaskey-ke-skolskemu-zakonu>
- Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy, ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaskey-ke-skolskemu-zakonu>
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaskey-ke-skolskemu-zakonu>
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaskey-k-zakonu-o-pedagogickych-pracovnicich>
- Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.
<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaskey-k-zakonu-o-vykonu-ustavni-vychovy-nebo-ochranne-vychovy>

Strategie

- Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2019 -2027
<https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt>
- Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+
<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

Dlouhodobé záměry ČR

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2019–2023
<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dz-cr-2019-2023>

Vnitroresortní předpisy a dokumenty

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28, vč. 22 příloh
<https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č. j.: MSMT-21149/2016
<https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č.j.: 14 423/1999-22 (Věstník MŠMT sešit 5/1999)
<https://www.msmt.cz/file/38032>

- Metodické doporučení k bezpečnosti žáků a studentů ve školách a školských zařízeních: Minimální standard bezpečnosti, č.j.: 1981/2015-1
<https://www.msmt.cz/file/40957/>
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s POLICIÍ ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, č.j.:25884/2003-24
<http://www.atre.cz/zakony/page0406.htm>
<http://www.kvkskoly.cz/manazer/metodika/Stranky/Primarni-prevence-patologicky-jevu.aspx>
- Metodický pokyn k upřesňující podmínky činnosti středisek výchovné péče s účinností od 29. června 2007.
<https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-upresnujici-podminky-cinnosti-stredisek-vychovne-pece>

Odkaz na metodické pokyny MŠMT

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/metodicke-pokyny>

3. CHARAKTERISTIKA ZAŘÍZENÍ

Hlavní budova dětského domova je v centru města. V klidové části, v blízkosti Matičního rybníku, parku, ale i zámku, divadla, galerií a pěší zóny. Je domem, který na člověka dýchne přátelskou atmosférou už při vstupu. Nacházejí se zde tři rodinné skupiny, každá skupina má k dispozici hernu, kde děti tráví čas s tetami při odpoledních aktivitách, i při přípravě do školy. Herny vypadají jako velké obývací pokoje, vybavené moderní kuchyňskou linkou a jídelním koutem. Děti využívají společnou televizní místnost a společenský sál. Ložnice se nacházejí v prvním patře, kde jsou také nově zrekonstruované koupelny a ložnice.

Budovu obklopuje rozsáhlá zahrada, kde mají děti možnost sportovního vyžití. Jezdí zde na kolech, na kolečkových bruslích, hrají míčové hry, které podporují rozvoj jejich hrubé motoriky (basketbal, volejball, fotbal, házená a další). Předškoláci využívají prolézačky, pískoviště, trampolíny i zahradní domek. Jsou zde příjemná zákoutí, posezení v altánech, ohniště i možnost pěstovat zeleninu.

Další prostory dětského domova, tři slunné byty, pronájem od zřizovatele, Pardubického kraje, se nachází na pardubickém sídlišti Polabiny. Každý byt je moderně zařízený, plně vyhovuje bydlení početné rodiny. V těchto bytech jsou děti se svými tetami plně integrované mezi ostatní obyvatele sídliště a města. Všechny děti navštěvují školky dle jejich potřeb, základní školy, kde byly zvyklé, učiliště podle svého výběru. Ve volném čase mají možnost navštěvovat zájmové kroužky, které nabízejí jejich základní školy, nebo domovy dětí a mládeže a pardubické sportovní oddíly – plavání, florbal, basketbal, fotbal. Starší chlapci i posilovnu. Děti mají možnost navštěvovat i kulturní a společenské akce. Návštěvy galerií, divadelních představení, workshopů pořádaných různými organizacemi.

Do domova přicházejí dobrovolníci, sportovci, umělci, významné osobnosti, kteří dětem dávají, formou besed a příkladů, vzory žití, chování, existence.

4. POTŘEBNOST MINIMÁLNÍHO PREVENTIVNÍHO PROGRAMU

Minimální preventivní program – je zaměřený na výchovu dětí ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnost a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností. Je založen na podpoře vlastní aktivity dětí, pestrosti forem preventivní práce s dětmi, zapojení celého pedagogického sboru a spolupráci se zákonnými zástupci. Minimální preventivní program podléhá kontrole České školní inspekce, je průběžně vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti jeho realizace za školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti dětského domova. Potřebnost minimálního preventivního programu a jeho následná realizace ve školských zařízeních, s ohledem na zvýšený výskyt a růst nových trendů v oblasti rizikového chování, je nezbytná. Směr preventivního působení není důležité zaměřit pouze na konkrétního jedince, ale také na prostředí, které vyvolává dané rizikové chování – rodina, vrstevnická skupina, škola, sociální síť a další.

Přehled druhů rizikového chování dle MŠMT:

- a) agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimedii, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie
- b) záškoláctví,
- c) závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- d) rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
- e) spektrum poruch příjmu potravy,
- f) negativní působení sekt,
- g) sexuální rizikové chování,

* S ohledem na vývoj dnešní doby je zapotřebí brát zřetel především na prevenci trendů v oblasti rizikového chování. Podrobnější informace jsou k dispozici v příloze D tohoto dokumentu.

5. CÍLE MINIMÁLNÍHO PREVENTIVNÍHO PROGRAMU

Cílem minimálního preventivního programu v dětském domově je vychovávat děti ke zdravému životnímu stylu, zvyšovat odolnost vůči rizikovému chování a sociálně patologickým jevům. Jelikož děti, které do domova přicházejí, jsou často těmto jevům vystavovány již od narození, považují toto chování za normu. Jsou vystavovány stresovým situacím, které mohou spustit obranné reakce, ať již v podobě verbální či neverbální agrese, autoagrese, rizikového sexuálního chování, experimentování s návykovými látkami, rizikovými projevy v kyberprostoru a další.

Pro snadnější práci s dětmi a plnění programu jsou stanoveny cíle, se kterými jsou všichni pracovníci i děti domova seznámeni. Jak krátkodobé, tak i dlouhodobé cíle, které se plní po celou dobu pobytu dítěte v domově.

Cíle krátkodobé

- spolupráce domova, školy i rodičů
- vytváření zdravého klimatu v rodinných skupinách

- vytváření a nabídka volnočasových aktivit
- nástěnka s aktuálními informacemi
- využívání relaxačních aktivit
- hry na rozvoj osobnosti

Cíle dlouhodobé

- spolupráce rodiči a školami
- vytváření dobrého sociálního i estetického klimatu v domově
- vytváření a upevňování hodnotového systému a jeho posilování
- dodržování společně stanovených pravidel
- vedení dětí ke zdravému způsobu života
- zvyšování odolnosti dětí vůči sociálně-patologickým jevům
- snižování rizik a vlivů, které narušují zdravý vývoj jedince

6. PLNĚNÍ PROGRAMU, KONKRÉTNÍ AKTIVITY, ČINNOSTI V DOMOVĚ

Minimální program je plněn průběžně všemi pracovníky. Je kladen důraz na to, aby se děti naučily smysluplně trávit volný čas, měly možnost seberealizace, pocit úspěšnosti. Naučily se předcházet konfliktním situacím, správnému postoji v situacích, které je mohou potkat, jak v domově, tak ve škole i v životě.

Možnosti prevence

- besedy se zástupci policie, okresního kurátora pro mládež
- besedy s lékaři, pracovníky z odborných center
- filmy, dokumenty
- volnočasové aktivity
- výchova ke zdravému životnímu stylu
- mediální výchova
- etická výchova
- sociální a osobnostní výchova
- environmentální výchova
- multikulturní výchova
- sportovní hry a soutěže
- výlety, exkurze
- schránka důvěry – chodba v přízemí
- rozhovory s pracovníky Dětského domova Pardubice

* Při využití filmu či dokumentu jako prevence RCH je zapotřebí myslet na to, aby tato činnost byla v souladu se zásady efektivní primární prevence. Není doporučeno pouštět dlouhé a jednorázové filmy. V případě využití této formy prevence je nesmírně důležitá návazná práce – komunitní kruh, diskuze a skupinová činnost na dané téma. (Filmy a dokumenty zaměřené na prevenci RCH lze nalézt v příloze MPP).

Aktivity v rodinných skupinách

- každodenní komunikace s vychovatelem, individuální, skupinová
- skupinové sezení, možnost podílet se na týdenním plánu činnosti
- možnost spolupráce na víkendovém jídelním lístku a následně na přípravě stravy
- rozvíjení nadání, talentu dítěte
- výtvarné i sportovní aktivity, dle možností a výběru dětí
- návštěvy zájmových kroužků
- turistika, výlety do blízkého i vzdáleného okolí
- návštěvy kulturních, společenských a sportovních akcí
- prázdninové pobyty na letních táborech, soustředěních
- realizace aktivit zaměřené na konkrétní druhy rizikového chování v souladu se zásady efektivní primární prevence dle MŠMT
- podpora duševního zdraví

V neposlední řadě je velmi důležitá jednotnost, srozumitelnost a důslednost při výchovném působení všech dospělých v domově. Všichni pedagogové se snaží o maximální vstřícnost, pochopení a podporu v zájmu dítěte, aby se v rámci primární prevence předcházelo možným konfliktům, hádkám, problémům a mimořádným událostem. Všichni jsou pro děti pevnou oporou, na kterou se mohou s důvěrou obrátit. Poskytují dětem zpětnou vazbu a jsou dětem příkladem.

V letošním roce 2022/2023 navštěvují děti tyto zájmové kroužky a kurzy:

- florbal
- fotbal
- plavání
- sportovní hry
- basketbal
- judo
- kickbox
- hokejbal
- pohybové cvičení (Sokol)
- parkour
- street dance, taneční kroužek, taneční kurz
- hudební kroužek (kytara)
- výtvarný kroužek, keramika, 3D pera, základy kresby a malby
- modelářský kroužek (lego modelář)
- kuchařský kroužek
- počítačové schopnosti

7. ZPŮSOB REALIZACE OPATŘENÍ PŘI VÝSKYTU RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ V DOMOVĚ

V případech, kdy prevence v daných oblastech nebude účinná a je zjištěno, že dítě zneužívá nebo prodává návykové látky, pokud se dopustí jiných rizikových projevů chování, je při přistoupeno k následujícím opatřením:

- 1) individuální pohovor s konkrétním jedincem
- 2) v případě nákupu či prodeje návykových látek se tato skutečnost neprodleně oznámí PČR
- 3) pokud je dítě prokazatelně ovlivněno drogou, je ihned kontaktováno zdravotnické zařízení, ředitelka dětského domova ihned uvědomí státní zástupkyni a Krajský úřad Pardubického kraje
- 4) u problémových jedinců budou vychovatelé postupovat podle Vnitřního řádu dětského domova
- 5) v závažných a opakujících se případech dětský domov spolupracuje s Diagnostickým ústavem v Hradci králové, jejich etopedickým pracovníkem
- 6) jsou informováni rodiče dítěte
- 7) informace obdrží také pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD)

8. KONTAKT S JINÝMI ORGANIZACEMI

- Pedagogicko-psychologická poradna Pardubice (<https://www.ppp-pardubice.cz>)
- Středisko výchovné péče Pyramida (<https://svpppyramida.cz>)
- Diagnostický ústav v Hradci Králové (www.ddu-hk.cz)
- OSPOD (<https://www.pardubice.eu> › [radnice](#) › [oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti](#))
- Ambulance dětské a dorostové psychiatrie (www.dpap.cz)
- Laxus (<http://www.laxus.cz/centra/ambulantni-centrum-pardubice/>)
- IZS – Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba, Jednotky požární ochrany
- Neziskové organizace zaměřující se na prevenci RCH (Např.: SEMIRAMIS, z.ú., - CPP Pardubického kraje)
- Okresní metodik prevence: PaedDr. Jiří Knoll, tel.: 466410327
- Krajský metodik prevence: Mgr. Renata Černíková, KÚ Pardubice OŠMS tel: 466026240

9. ZÁVĚR

Minimální preventivní program je nedílnou součástí pedagogické práce nejen v dětském domově, nýbrž ve všech školských zařízeních. Všichni pracovníci s ním byli seznámeni. Je k dispozici k nahlížení nejen dětem na rodinných skupinách, ale všem pracovníkům zařízení. Každoročně je vyhodnocováno jeho plnění.

Příloha A : Program proti šikanování

1. Právní východiska

- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č. j.: MSMT-21149/2016
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č.j.: 21291/2010-28.

2. Vymezení předmětu

- program proti šikanování slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí v dětském domově (dále jen DD), zaměřuje se především na prevenci šikanování a ukazuje postupy řešení šikanování
- je určen všem pedagogickým pracovníkům DD, dále pak i nepedagogickým pracovníkům a dětem našeho DD
- tento program je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu DD

3. Vymezení pojmu šikana

- chování se záměrem ublížit, ohrozit nebo zastrašovat dítě, skupinu dětí
- cílené a opakované fyzické a psychické útoky jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině dětí
- fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí
- slovní útoky v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování
- sexuální obtěžování, až zneužívání
- tzv. kyberšikana (útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.)

4. Prevence šikany

- je základ, předcházíme šikaně všude, kde to jde
- pravidelné i mimořádné schůzky speciálního pedagoga, metodika prevence, vychovatelů na téma – komunikace s dětmi je základ
- dohled na akcích konaných mimo areál DD
- seznámit děti s programem proti šikanování (zajistí kmenoví vychovatelé, vždy na začátku školního roku – prokazatelně!) – co všechno může být šikana, co dělat, když se šikanuje
- vytvořit bezpečné prostředí pro děti – vědět, na koho se mohou obrátit (ředitel DD, speciální pedagog, metodik prevence, pedagogický pracovník, kterému dítě „věří“
- vysvětlit dětem (úměrně jejich věku), že oznámení šikany není žalování!
- vysvětlit dětem, že přihlížet šikaně znamená podílet se na ní
- snaha o vytvoření pozitivních vztahů mezi dětmi, vychovateli a ostatními zaměstnanci DD
- podpora solidarity a tolerance, vědomí sounáležitosti
- posilování a vytváření podmínek pro zapojení všech dětí do aktivit školní i mimoškolní činnosti
- uplatňovat spolupráci mezi dětmi
- do prevence boje proti šikaně se zapojují všichni pracovníci DD

- prevence šikanování je nedílnou součástí našeho Vnitřního řádu, rovněž Školního řádu a Preventivní strategie DD, která je realizována každý rok „Minimálním preventivním programem“

5. Postup při oznámení šikany

Postup pedagogického pracovníka

- je-li informace o podezření na šikanování, zahájí pedagog okamžitě vyšetřování šikany, informuje ihned vedení DD, tj. ředitelku zařízení, hlavní vychovatelku, metodika prevence
- má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, informuje a spolupracuje s vedením DD
- v případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje vedení DD, spolupodílí se na vyšetřování šikany, dle pokynů vedení DD
- vždy informuje zúčastněné strany o výsledcích vyšetřování šikany a provedených opatřeních, a to i v případech, že se podezření neprokáže, navrhne v pedagogické radě potrestání agresorů

Postup vedení DD

- přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, dítě)
- rozhodne, zda DD zvládne řešit šikanu vlastními silami, nebo zda je nezbytná součinnost se specializovanými institucemi a POLICIÍ ČR
- v případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů
- zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, nebo samo informuje o výsledcích vyšetřování šikany, které řídí
- v případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zabezpečit zvýšenou péči o dané dítě.
- **DŮLEŽITÉ JE OVŠEM ZABEZPEČIT TAKÉ AGRESORA.** Kolikrát jedinec, který je v jedné skupině agresorem, může být v jiné skupině obětí a agresí využívá jako obranný mechanismus. V případě, kdy agresor nebude citově zabezpečen a nebude mu věnována dostatečná péče (především v kolektivu), je možné, že se pro ostatní stane „terčem posměchu“, což je pro jedince velmi psychicky náročné. Z tohoto důvodu je poté velká pravděpodobnost styku s jinými druhy rizikové chování – experimentování s návykovými látkami či autoagrese.
- dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), popř. dítě opakovaně páchá přestupky, oznámí tuto skutečnost POLICII ČR
- oznámí kurátoru OSPOD dítěte skutečnosti, které se týkají šikany dítěte
- projedná na poradě vedení, případně na mimořádné pedagogické poradě vychovatelů, potrestání agresorů

KRIZOVÝ PLÁN - ŘEŠENÍ ŠIKANY

- rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili
- rozhovor s oběťmi
- zajištění ochrany obětem
- zajištění ochrany také agresorovi
- nalezení vhodných svědků
- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
- vyvarovat se konfrontace AGRESOR x OBĚŤ (v případě dobrého vedení a zkušeností, lze využít metodu mediací)
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi
- vyšetřování provádí dle situace vedení DD, speciální pedagog, metodik prevence, vychovatelé (o jednání vést písemné záznamy) – nutná spolupráce pedagogických pracovníků
- informovat kurátora OSPOD agresora i oběti
- dle závažnosti vyvodit výchovná opatření, převedení agresora na jinou rodinnou skupinu, možná další spolupráce s kurátorem sociálně právní ochrany dítěte, POLICIÍ ČR atd.
- následná práce s agresorem i obětí
- v případě, kdy se šikana týkala rodinné skupiny, je vhodné zařadit příslušný individuální intervenční program

Příloha B : Doporučené aktivity v jednotlivých měsících

Září

- 1) Seznámení dětí s BOZP při pohybu v zařízení a mimo něj.
- 2) Seznámení s právy a povinnostmi jedince.
- 3) Seznámení s vnitřním řádem.
- 4) Dopravní výchova
- 5) Záškoláctví
- 6) Finanční gramotnost

Říjen

- 1) Šikana – formy, druhy, znaky, stádia a možnosti pomoci
- 2) Slušné chování ve společnosti – úcta ke starším
- 3) Návykové látky 1 – úvod do problematiky (co je droga, jak vypadá závislost, základní dělení)
- 4) Finanční gramotnost
- 5) Co dělat když.. (Nácvik krizových modelových situací + základní čísla na IZS)
- 6) Podpora soudržnosti skupiny – podpora vzájemných vztahů a komunikace

Listopad

- 1) Agrese + emoce (Co agrese je, jaké má podoby, zvládnání emocí v interakci s druhými)
- 2) Sexuální výchova 1 – sex, sexuální rizikové chování, sexting, zneužívání, obtěžování
- 3) Finanční gramotnost
- 4) Multikulturní výchova
- 5) TČ mladistvých, krádeže, vandalismus

Prosinec

- 1) Návykové látky 2 – alkohol + tabák + základní psychotropní látky
- 2) Finanční gramotnost
- 3) Duševní zdraví 1 – čas na sebe, spánek, zdravý životní styl, dechové cvičení
- 4) Vánoce a solidarita
- 5) Základy etikety
- 6) Podpora soudržnosti skupiny – práce v menších skupinách – trénink spolupráce, neverbální komunikace

Leden

- 1) Sexuální výchova 2 – pohlavní choroby, možnosti antikoncepce
- 2) Kyberšikana – kybergrooming, kyberstalking, sexting
- 3) Autoagrese – sebepoškození
- 4) Trénink první pomoci
- 5) Co dělat po opuštění DD? (Domy na půli cesty, hledání zaměstnání, kurátor...)

Únor

- 1) Vyhodnocení programu rozvoje osobnosti.
- 2) Seznámení dětí s Programy rozvoje osobnosti.
- 3) Seznámení dětí s BOZP při pohybu v zařízení a mimo něj.
- 4) Seznámení s právy a povinnostmi jedince.
- 5) Seznámení s vnitřním řádem.
- 6) Návykové látky 3 – marihuana, žvýkáci tabák, nikotinové sáčky a jiné trendy
- 7) Záškoláctví
- 8) Finanční gramotnost
- 9) Podpora soudržnosti skupina – celo skupinová spolupráce

Březen

- 1) Duševní zdraví 2 – procházky, vnímání přírody, dechové cvičení, rozvoj individuality jedince
- 2) Sexuální výchova 3 aneb souhlas je k pohlavnímu styku důležitý
- 3) Autoagrese – poruchy příjmu potravy – bulimie, anorexie, záchvatové přejídání
- 4) Mezilidská nesnášenlivost – rasismus, xenofobie, homofobie
- 5) Finanční gramotnost

Duben

- 1) Slušné chování ve společnosti
- 2) Návykové látky 4 – tvrdé x měkké drogy, možnosti prevence a terapie
- 3) Dopravní výchova
- 4) Soudržnost skupiny – jak řešit konflikty ve skupině?
- 5) Kyberprostor – rizika, nástrahy
- 6) Oslava Velikonoc

Květen

- 1) Duševní zdraví 3 – vedení ke zdravému sebevědomí, trénink komunikace
- 2) Šikana – Kdo, co, kdy, jak a proč?
- 3) Základy etikety 2
- 4) Finanční gramotnost
- 5) Já a moje budoucí rodina

Červen

- 1) Agrese – verbální agrese, „cat-calling“
- 2) Finanční gramotnost
- 3) Multikulturní výchova – co je respekt a tolerance?
- 4) Seznámení s bezpečností o prázdninovém režimu
- 5) Dopravní výchova

Červenec, Srpen

Prázdninový provoz – využití výhodných nabídek, zejména na individuální rekreaci, která bude odpovídat finančním možnostem dětského domova a výchovným hlediskům. Vyhodnocení programu rozvoje osobnosti. Seznámení dětí s Programy rozvoje osobnosti.

Příloha C: Materiály pro potřeby dětí i pedagogických pracovníků

Literatura

Léčba a prevence závislostí, *Nešpor, Csémy, Psychiatrické centrum Praha, 1996*

Drogová závislost, *Presl, Medica, 1995*

Droga účty neskládá, *Rettová, Montanex a.s., 1998*

Dítě v ohrožení, *Pöthe, G plus G, 1996*

Jak překonat problémy s alkoholem vlastními silami, *Nešpor, Sportpropag 1996*

Koka, kokain, koks, *Delpirou, Labrousse, Nitranské tiskárny, 1993*

První pomoc pro každého, *Petržela, Grada, 2007*

Přehled teorií osobnosti, *Drapela, Portál, 1997*

Senioři v silniční dopravě, *Besip, 2009*

Nenič své chytré tělo, *Raynerová, Sonus Praha, 1997*

Návykové chování a závislost, *Nešpor, Portál, 2018*

Jóga pro děti aneb hrajeme si na zvířata, *Miltner, Liberecké tiskárny, 1990*

Příběhy z měsíční houpačky, *Müllerová, Portál, 1998*

Program výchovy k nekouření pro žáky 6. – 9.tříd, *Mudr. Hrubá, CSc. 1998*

Příručka prevence Alkoholu, drog, tabáku

Filmy, dokumenty

DVD Pravda o drogách, 2008

Martyisdead, 2019, *Mall TV*

Na hory, 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=ern7sJfswRM>

V síti, 2020

Podvodník z Tinderu, 2022

Katka, 2009

Kyberšikana, 2015

Projekty

Projekt Odyssea - dostupné na: <https://www.odyssea.cz/>

Etická výchova - dostupné na: <http://www.etickavychova.cz/>

Příloha D: Vysvětlení některých pojmů z oblasti RCH a současné trendy v této oblasti

1) Šikana

= cílené jednání umožňující fyzickým či psychickým týráním druhých získat nad nimi pocit převahy, určité výhody; k tomu je třeba dodat, že jde o jednání opakované, déletrvající; s cílem deparat, ironizovat, ponižit, zesměšnit oběť

2) Kyberšikana

= (elektronické šikanování), které bývá definováno jako uvědomělé, opakované agresivní chování s cílem ponižit, ublížit formou elektronických médií (e-mail, SMS zprávy).

3) Kybergrooming

= chování uživatelů internetových komunikačních prostředků (chat, Skype atd.), kteří tyto prostředky využívají k navázání důvěrných vztahů se svými oběťmi, zejména dětmi. Po navázání důvěrného vztahu, groomer vyzve svou oběť k reálnému setkání, jehož cílem je sexuální nebo jiné zneužití důvěry vybrané osoby.

4) Kyberstalking

= dlouhodobé, opakované, systematické a stupňované pronásledování a obtěžování oběti pomocí informačních a komunikačních technologií.

5) Sexting

= posílání zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem

6) Call-girls

= čím dál více rozšiřující se možnost výdělku – především pro mladé slečny. Jedná se o placený sex po telefonu

7) Cat-calling

= forma sexuálního obtěžování na ulici – patří sem nevhodné sexuální komentáře, provokativní gesta, pískání, troubení

8) Symbolická agrese

= agrese v obrázkách, písničkách, básnička – hodně rozšířená především mezi dětmi a ve školním prostředí

9) Happy slapping

= nečekané napadnutí jedince a natáčení na telefon, zesměšňování – čím dál více se u dětí rozvíjí, u mladistvých se jedná o nový druh „zábavy“

<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/87-71>

10) Návyková látka

= je látka vyvolávající změny v psychických i fyziologických funkcích organismu

11) Závislost

= fyzický či psychický stav vyplývající z působení psychoaktivní látky (obecně podnětu) charakterizovaný změnami chování a reakcemi, které zahrnují nutkání brát danou látku (opakovat podnět) dál s cílem předejít negativním vlivům plynoucím z její absence

12) Nikotinové sáčky

= nový způsob užívání nikotinu bez omezení, v současné době velmi aktuální téma a u nezletilých hodně zneužívaný

13) Duševní zdraví

= Duševní zdraví, psychické zdraví nebo mentální zdraví je úroveň psychické pohody či blahobytu a nepřítomnost psychických poruch.

14) Mindfulness

= všímavost

= https://praveted.info/co_je_mindfulness

Fáze šikany:

1) stádium: zrod ostrakismu

– Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod.

– Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

2) stádium: fyzická agrese a přitvrzování manipulace

– V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity - například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje.

– Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

3) stádium (klíčový moment): vytvoření jádra

– Vytváří se skupina agresorů, „úderné jádro“. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti.

– V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

4) stádium: většina přijímá normy

– Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem.

– V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě

– aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

5) stádium: totalita neboli dokonalá šikana

- Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“.
- Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

V Pardubicích dne 1.10.2022

ředitelka zařízení: Mgr. Kateřina Fialová
metodik prevence: Bc. Michaela Křečková